

RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

Spațiul românesc între diplomație și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității

I. Spațiul românesc între diplomație și conflict în Evul Mediu

Context:

- Politica expansionistă a Ungariei și Poloniei
- expansiunea otomană – *cruciadele târzii*
- Țările Române = porți ale creștinătății

Obiectivele politicii externe:

- menținerea independenței / autonomiei , integrității teritoriale

Mijloace diplomatice:

- tratate de alianță sau de pace
- frontul românesc antiotoman

Mijloace militare:

- Conflictul asimetric– tactica pământului pârjolit, otrăvirea fântânilor, hărțuirea inamicului, atragera lui în condiții dificile de mediu, folosirea condițiilor climatice.
- Cruciade târzii – Țările Române = porți ale creștinătății
- Importanța cetăților în sistemul defensiv

Observație! Rolul domniei în lupta antiotomană în secolele XIV – XVI

Acțiuni diplomatice / politico-diplomatice = tratate, alianțe, corespondență cu alte state

Acțiuni militare / politico-militare = lupte / bătălii / conflicte / războaie

Acțiuni politico-diplomatice și politico-militare în secolele XIV – XV

1) Mircea cel Bătrân (1386-1418), domn al Țării Românești

Context: Imperiul Otoman ajunge la Dunăre

❖ **Tratatul cu Polonia de la Radom – Lublin (dec. 1389- ian. 1390)**

- Cauza: pentru prevenirea politicii expansioniste a Ungariei
- Mircea cel Bătrân încheie un tratat de alianță cu regele Poloniei, Vladislav Jagiello.

❖ **Tratatul de la Brașov cu Ungaria (7 martie 1395)**

- primul tratat de alianță antiotomană din această parte a Europei, încheiat cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg
- cauza: pericolul otoman
- prevederi: sprijin reciproc;
  - o recunoaște stăpânirile lui Mircea asupra Amlașului, Făgărașului și Banatului de Severin cu titlu de feude.
- consecințe: participarea la Cruciada de la Nicopole
  - o sprijin contra lui Vlad Uzurpatorul.

❖ **Bătălia de la Kosovopolje – Câmpia Mierlei (1389)**

- Sprijin acordat lui Lazăr, cneazul sârbilor contra sultanului Murad I.

❖ **1388 – conflict cu turcii – unește Dobrogea cu Țara Românească**

❖ **Bătălia de la Rovine (10 octombrie 1394 / 17 mai 1395) posibil două bătălii**

- sultanul Baiazid Fulgerul (Ilderim) organizează o campanie militară la nordul Dunării
- cauze: refuză plata tributului și cedarea Dobrogei; 1394 – expediție contra bazelor de achingii de la sudul Dunării
- tactica pământului pârjolit; victoria lui Mircea
- consecința: menținerea independenței

❖ **Cruciada de la Nicopole (25 septembrie 1396)**

- cruciadă împotriva turcilor, inițiată de Papa Bonifaciu al IX-lea și condusă de regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg; a participat și Mircea cel Bătrân; armatele creștine înfrânte.

❖ **Acțiuni diplomatice spre finalul domniei:**

- se amestecă în lupta pentru tronul Imperiului Otoman după moartea lui Baiazid în urma luptei de la Ankara din 1402, unde acesta este înfrânt de Timur Lenk. Îi susține pe Musa și Mustafa, dar câștigător este Mehmet.
- În 1417 acceptă plata tributului către turci, iar Dobrogea este ocupată de aceștia.

2) Alexandru cel Bun (1400-1432)

- Domn al Moldovei
- Politică de echilibru între Ungaria și Polonia
- Recunoaște **vasalitatea față de Polonia** (12 martie 1402) pentru a contracara pretențiile Ungariei, care dorea să controleze portul Chilia. (reînnoit în 1404, 1407, 1411)
- Datorită relațiilor de suzeranitate – vasalitate cu Polonia, Alexandru cel Bun participă la **luptele contra teutonilor**, la Grunwald (1410) și Marienburg (1422)
- **Tratatul de la Lublau din 15 martie 1412**, încheiat de Ungaria și Polonia
  - împărțirea Moldovei în cazul neparticipării lui Alexandru la lupta antiotomană.
  - Este primul acord de împărțire a unui teritoriu românesc în sfere de influență.
  - Nu a fost pus în aplicare.
- 1419 – 1420 – **primele confruntări ale Moldovei cu turcii**. Turcii încearcă să ocupe, fără succes, Chilia și Cetatea Albă. Atacată pe mare în 1420, Cetatea Albă a fost apărată de Alexandru cel Bun.

3) Iancu de Hunedoara (1441-1456), voievod al Transilvaniei , guvernator al Ungariei

- tactica ofensivă; frontul comun antiotoman al Țărilor Române

❖ 1442 – victoria de pe râul Ialomița

❖ **Campania cea Lungă (1443-1444)**

- scopul: alungarea turcilor din Europa
- ofensivă în Balcani. Eliberează Niș, Sofia. Venirea iernii oprește înaintarea. Victoria lui Iancu
- iulie 1444 – pacea favorabilă creștinilor, semnată de regele Ungariei la Seghedin, cu Imperiul Otoman pe 10 ani;

❖ **Cruciada de la Varna (10 noiembrie 1444)**

- 1444 – ruperea păcii de creștini – nouă ofensivă antiotomană
- armata creștină înfrântă; regele ungaro-polon, Vladislav Jagello, moare în luptă.

❖ **Bătălia de la Belgrad (23 iulie 1456)**

- sultanul Mahomed al II-lea – ofensivă după cucerirea Constantinopolului în 1453
- obiectiv: cucerirea Belgradului = „cheia de intrare în Europa”
- Iancu de Hunedoara organizează apărarea cetății Belgrad
- victoria creștinilor – consecința: este oprită înaintarea turcilor vreme de aprox. 70 de ani
- Iancu moare de ciumă la Zemun la 11 august 1456.

4) Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476), domn al Țării Românești

❖ 1460 – alianța antiotomană cu Matia Corvin

❖ Lupta antiotomană – **campania de la Dunăre** (1461 – 1462)

❖ **Atacul de noapte de la Târgoviște (16 – 17 iunie 1462)**

- 1462 – sultanul Mahomed al II-lea Cuceritorul organizează o campanie militară împotriva Țării Românești.
- Cauze: refuză plata tributului, campania de la Dunăre

- Scopul turcilor: prinderea lui Vlad Țepeș și transformarea țării în pașalâc turcesc
- Tactica românilor: pământul pârjolit, hărțuirea inamicului. La 16 - 17 iunie 1462 are loc atacul de noapte Târgoviște
- campania otomană se încheie cu eșec
- Vlad Țepeș este acuzat de trădare și închis la Buda de către Matia Corvin
- În locul său turcii îl pun domn pe Radu cel Frumos (fratele său), care acceptă plata tributului.

5) Ștefan cel Mare (1457-1504), domn al Moldovei

- Alternarea alianțelor – evita să lupte cu mai mult de un dușman odată
- Frontul comun românesc antiotoman

a. *Emanciparea de sub suzeranitatea Ungariei:*

❖ **Tratatul de la Overchelăuți cu Polonia (4 aprilie 1459)**

- Încheiat cu regele Poloniei, Cazimir IV
- Cauze: pentru a preveni politica Ungariei și pentru a-și consolida domnia
- caracter antiungar
- prevederi:
  - recunoaște suzeranitatea Poloniei
  - alungarea lui Petru Aron
  - Cazimir IV recunoaște domnia lui Ștefan cel Mare în Moldova
  - sprijin militar

❖ 1462-1465 – **cucereste Chilia**, ocupată anterior de Ungaria;

❖ **Lupta de la Baia (14 / decembrie 1467)**

- campania regelui Ungariei, Matia Corvin, împotriva Moldovei (cauza ocuparea Chilie)
- tactica atragerii inamicului pe un teren mlăștinos
- victoria lui Ștefan cel Mare
- consecința: independența Moldovei față de Ungaria

b. *Lupta antiotomană:*

❖ **Bătălia de la Vaslui – Podul Înalt (10 ianuarie 1475)**

- Cauze:
  - refuzul de a plăti tribut, de a ceda turcilor Chilia și Cetatea Albă
  - intervenția lui Ștefan în Țara Românească
- oastea otomană condusă de Soliman Pașa, guvernatorul Rumeliei
- tactica harțuirii inamicului, atragerea lui într-o zonă îngustă, pe o ceață densă
- victoria lui Ștefan asigură independența Moldovei

❖ **Scrisoarea circulară adresată principilor creștini (Suceava, 25 ianuarie 1475)**

- Anunță victoria de la Vaslui
- solicită sprijin militar antiotoman
- singurul care răspunde la apelul lui Ștefan este regele Ungariei

❖ **Tratatul de la Iași cu Ungaria (12 iulie 1475)**

- tratat de alianță antiotomană cu Matia Corvin
- prevederi: „pace trainică și veșnică”
  - sprijin militar reciproc împotriva turcilor
  - îndepărtarea oricărui pretendent de la tron
  - libertatea comerțului pentru Ungaria
- consecința: sprijin în luptele cu turcii din anul următor

❖ **Bătălia de la Războieni (26 iulie 1476)**

- sultanul Mahomed al II-lea conduce o campanie militară (peste 100.000 turci)
- concomitent au loc și atacuri ale tătarilor, ca urmare Ștefan nu convoacă oastea cea mare, lăsând țărani să-și apere familiile. În fruntea oștirii permanente și cu ajutor polonez și maghiar dă lupta la Războieni, dar este înfrânt.

- deoarece cetățile rezistă turcii se retrag.
- Consecința: Moldova își menține independența față de turci.
- ❖ **Tratatul de la Colomeea (15 septembrie 1485) cu Polonia**
  - Context: - în 1484 turcii cuceresc cetățile Chilia și Cetatea Albă
    - Ungaria a încheiat pace cu Imperiul Otoman
  - Ștefan este nevoit să depună personal jurământul de vasalitate în fața lui Cazimir IV
  - Consecința: primește sprijin militar în luptele cu turcii la Cătlăbuga (16 noiembrie 1485, lângă Chilia) și Șcheia (6 martie 1486), dar nu reușește să recupereze cetățile.
- ❖ 1487 – încheie **pace cu turcii** – acceptă plata tributului, în schimbul autonomiei.
- c. **Emanciparea de sub suzeranitatea poloneză:**
  - ❖ **Bătălia de la Codrii Cosminului (26 octombrie 1497)**
    - 1490 – Ștefan ocupă Pocuția
    - 1497 – regele Poloniei, Ioan Albert, intră cu oaste în Moldova, sub pretextul unei expediții antiotomane pentru a elibera Chilia și Cetatea Albă.
    - La 26 octombrie este înfrânt la Codrii Cosminului de Ștefan.
    - Consecința: independența față de Polonia
  - ❖ **Tratatul de la Hârlău (12 iulie 1499)**
    - poziții de egalitate între Moldova și Polonia
    - ajutor reciproc în caz de război

Ațiuni politico-diplomatice și politico-militare în secolele XVI – XVII

Context:

- Imperiul Otoman este la apogeu:
  - ❖ cucerește în 1521 „poarta de intrare în Europa” – Belgrad
  - ❖ 1526 – victoria otomană la Móhacs, cucerește Ungaria, 1541 - *Pașalâcul de la Buda*
  - ❖ asediază Viena în 1529
- Politică expansionistă a Imperiului Otoman, Poloniei, Imperiul Habsburgic
- Se constituie *Liga Sfântă*

1) Neagoe Basarab (1512-1521) Țara Românească

- Sistem de alianțe cu Ungaria, Veneția, Polonia, Imperiul Romano-German și Țările Române

2) Radu de la Afumați (1522-1529) Țara Românească

- Alianță antiotomană cu Ungaria
- 20 de conflicte cu turcii conduși de Mehmed Pașa între 1522-1525
- Acceptă plata tributului

3) Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546) Moldova

- În primii ani de domnie a avut relații bune cu Polonia și Ungaria.
- În 1527 încheie o alianță antiotomană cu Polonia și o convenție comercială.
- Aderă la coaliția antiotomană cu Imperiul Romano-German, Ungaria, Veneția.

❖ **Lupta de la Feldioara (1529)**

În contextul luptelor pentru putere din Ungaria, intervine militar în Transilvania și obține victoria în lupta de la Feldioara (21 octombrie 1529) împotriva orașelor ce trecuseră de partea lui Ferdinand de Habsburg, pretendent la tronul Ungariei – ocupă Bistrița, Rodna, Ciceu, Cetatea de Baltă. Se retrage în Moldova cu o bogată pradă de război.

❖ **Lupta de la Obertyn (1531)**

- 1530 – ocupă Pocuția și intră în conflict cu Polonia
- 22 august 1531 – Lupta de la Obertyn cu Polonia – înfrângere

❖ **Campania otomană (1538)**

- 1538 – invazia otomană (Soliman Magnificul)
- Cauze: - plângerile Poloniei, executarea lui Aloisio Gritti
  - Refuză să presteze omagiul de credință sultanului Soliman Magnificul
- Turcii organizează o campanie militară (200.000 turci, munteni, tătari)

- Rareș își aranjează tabăra la Dracșani, lângă Botoșani, dar este trădat de boieri și nevoit să fugă în Transilvania, în cetatea Ciceului.
  - 17 septembrie 1538 – Soliman intră în Suceava și ia tezaurul, inclusiv spada lui Ștefan cel Mare.
  - Consecințe: - crește dependența față de turci
    - este dublat tributul
    - turcii ocupă Tighina – raiaua Bender
  - 4) Ioan Vodă cel Viteaz (cel Cumplit) - 1572 – 1574 Moldova**
  - ❖ **Lupta de la Jiliște (24 aprilie 1574)**
    - Aliat cu cazacii
    - Invinge armata munteană și otomană. Obține victorii contra turcilor la Tighina și Cetatea Albă.
  - ❖ **Expediția otomană (1574) – înfrângerea de la Roșcani**
    - În vara anului 1574 este organizată o expediție otomană (turci, tătari, munteni)
    - Tătarii sunt alungați, dar este trădat de boieri
    - 14 iunie 1574 – este înfrânt în lupta de la Roșcani și este ucis de turci, legat de cozile a 2 cămile.

  - 5) Mihai Viteazul (1593 – 1601) domn al Țării Românești**
    - context: agravarea dominației otomane și creșterea tributului
  - ❖ **Răscoala antiotomană (1594-1595)**
    - Uciderea creditorilor levantini
    - Atacarea cetăților otomane de la Dunăre
    - 1595 – victoriile de la Putineiu, Șerpătești, Stănești
  - ❖ **Aderarea Țării Românești la Liga Sfântă.**
    - *Liga Sfântă* – alianță antiotomană constituită la inițiativa Papei Clement al VIII-lea, din care, făceau parte Statul Papal, Spania, Austria, Ferrara, Mantua și Toscana, Transilvania, Moldova.
    - Era condusă de împăratul Rudolf al II-lea de Habsburg.
    - Mihai aderă din proprie inițiativă.
  - ❖ **Tratatul de la Alba Iulia cu Sigismund Báthory (20 mai 1595)**
    - delegație de 12 boieri din Țara Românească, încheie un tratat cu Sigismund Báthory, principele Transilvaniei.
    - Caracter antiotoman – prin acest tratat Mihai adera la *Liga Sfântă* în mod oficial
    - Tratatul submina autoritatea lui Mihai:
      - Mihai devenea loțiitorul lui Sigismund în Țara Românească
      - Puterea domnului era subordonată boierilor
    - consecința: sprijin împotriva turcilor.
  - ❖ **Bătălia de la Călugăreni (13 / 23 august 1595)**
    - Cauze: refuză plata tributului
      - uciderea creditorilor levantini
      - răscoala antiotomană
    - oastea otomană, condusă de Sinan Pașa, organizează o campanie de pedepsire a lui Mihai Viteazul; scopul era transformarea țării în pašalâc.
    - Mihai adoptă tactica pământului pârjolit – Călugăreni, pe malul Neajlovului.
    - victoria lui Mihai Viteazul la Călugăreni nu este decisivă, acesta este nevoit să se retragă spre munți pentru a aștepta ajutor din Transilvania. În octombrie 1595 cu ajutorul lui Sigismund Báthory și a fostului domnitor al Moldovei, Ștefan Răzvan obține victoria decisivă de la Giurgiu.
    - consecințe: Țara Românească independentă față de turci
      - În 1597 acceptă pacea cu turcii, în schimbul autonomiei plătește tribut (mult redus)
  - ❖ **Tratatul de la Mănăstirea Dealu - Târgoviște (9 iunie 1598)**
    - tratat de alianță antiotomană cu împăratul Rudolf al II-lea de Habsburg.
    - Anula tratatul cu Sigismund
    - Sprijin militar contra turcilor
    - Este recunoscută domnia ereditară a lui Mihai
    - Mihai acceptă suzeranitatea lui Rudolf al II-lea, devenind vasalul acestuia
- Unirea de la 1600:**

- Cauze: dorința de a reface frontul românesc antiotoman, în condițiile în care în Moldova și Transilvania au ajuns la conducere adepți ai păcii cu turcii și apropiați ai Poloniei:
  - În Moldova – Ieremia Movilă
  - În Transilvania – Andrei Báthory
- Mihai obține acordul lui Rudolf II de a intra în Transilvania
- ❖ **Bătălia de la Șelimbăr (28 octombrie 1599)**
  - Mihai Viteazul obține victoria în fața lui Andrei Báthory.
  - 1 noiembrie – intrarea triumfală în Alba Iulia.
- ❖ **Campania din Moldova (1600)**
  - Primăvara anului 1600 – îndepărtarea lui Ieremia Movilă, care fuge în Polonia.
  - În mai 1600 unirea este realizată. La 6 iulie 1600 – Mihai se intitula „domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țării Moldovei”.

Destrămarea unirii:

- Cauze: trădarea lui Giorgio Basta (general, mercenar în slujba lui Rudolf II)
  - o Împotrivirea nobilimii maghiare
  - o Intervenția Poloniei
- ❖ **Bătălia de la Mirăslău (18 septembrie 1600)**
  - Mihai Viteazul este înfrânt la Mirăslău de nobilimea maghiară aliată cu Basta.
  - În Moldova intră Ieremia Movilă cu armata poloneză.
  - În Țara Românească este instaurat Simion Movilă.
- ❖ **Bătălia de la Guruslău (3 august 1601)**
  - Mihai pleacă la Rudolf al II-lea pentru a obține ajutor. Acesta mediază împăcarea cu Basta, în condițiile în care acesta fusese alungat din Transilvania de nobilimea maghiară, care l-a readus pe tron pe Sigismund Báthory. Victoria lui Mihai, aliat cu Basta în fața lui Sigismund. La 9 august 1601 Mihai Viteazul este ucis pe Câmpia Turzii din ordinul lui Giorgio Basta.

II. Spațiul românesc între diplomație și conflict la începutul modernității

Acțiuni diplomatice și militare în secolele XVII – începutul secolului XVIII

Context:

- Declinul Imperiului Otoman după 1683 – criza orientală
- Ascensiunea Imperiului Habsburgic și a celui Țarist

Obiectivele politicii externe:

- Menținerea autonomiei
- Afirmarea pe plan internațional

Politică de echilibru – alternarea diplomației cu conflictul, cu accent pe diplomație

1) Se remarcă politica principilor din ***Transilvania:***

- ❖ **Gabriel Bethlen** (1613-1629) ideea unirii într-un regat al Daciei
- ❖ **Gheorghe Rákoczi I** (1630-1648)
- ❖ **Gheorghe Rákoczi II** (1648-1660)
- Au participat la Războiul de 30 de ani contra Habsburgilor
- Au avut relații diplomatice cu Țările Române.

2) **Vasile Lupu** (1634 – 1653) în Moldova și **Matei Basarab** (1632 – 1654) în Țara Românească au avut relații diplomatice cu principii Transilvaniei, dar au fost rivali între ei. Între cei doi au avut loc lupte: Focșani (1637), Ojogeni (Prahova, 1639), Finta (Ialomița, 1653). Vasile Lupu este înfrânt. Matei Basarab a menținut pacea cu turcii și a încheiat alianțe cu Gh. Rakoczi I în 1635, dar și cu Imperiul Romano-German, Polonia și Veneția în 1636, 1637, 1639.

3) **Șerban Cantacuzino** (1678-1688) Țara Românească

Asediul Vienei (1683) participă la asediul Vienei alături de turci, dar a transmis creștinilor în secret mișcările trupelor otomane;

Tratative cu Habsburgii (1688) delegație la Viena

- domnia ereditară
- titlul de baron al imperiului
- ajutor militar
- respectarea granițelor
- tratatul nu a fost finalizat datorită morții domnului.

4) **Constantin Brâncoveanu (1688-1714)** Țara Românească

- ❖ Politică de echilibru, diplomatie și prudență
- ❖ Joc diplomatic pentru a evita retențiile marilor puteri vecine
- ❖ **Acordul cu austriei** (30 ianuarie 1689) care continua tratativele lui Ș. Cantacuzino:
  - Țara Românească să renunțe la legăturile cu Poarta
  - delegația de boieri a încheiat acordul depășind intențiile domnului, care dorea să evite înlocuirea dominației otomane cu cea austriacă.
- ❖ **Conflictul cu austriei:**
  - 1689 austriei intră în Țara Românească, Brâncoveanu refuză să susțină trupele, dar este amenințat și acceptă inițial, ca mai apoi să ceară ajutor de la tătari și turci. Habsburgii se retrag.
  - 21 august 1690 lupta de la Zărnești: victorie contra austriei, cu sprijin turcesc.
  - Încheie pace cu Habsburgii.
- ❖ **Actiuni diplomatice:** cu Habsburgii, Rusia, Franța, Veneția, Papa, Polonia.
  - 1698 – propune Rusiei o alianță antiotomană
  - 1701 – înțelegere cu Imperiul Habsburgic (împăratul Leopold I)
  - 1709 – convenție secretă cu țarul Rusiei Petru I împotriva Porții
- ❖ Relații încordate cu Moldova
- ❖ 1711 – în contextul luptei de la Stănilești a încercat să mențină un echilibru între cele două părți, urmărind cine are sorți de izbândă.
  - Unii boieri au trecut însă de partea rușilor.
  - Actul a fost considerat o trădare de către turci.
- ❖ Datorită corespondenței sale cu statele creștine este mazilit în 1714 și executat la Constantinopol cu cei 4 fii ai săi.

5) **Dimitrie Cantemir (1710 – 1711)** Moldova

- ❖ **Tratatul de la Luțk (2 aprilie 1711)**
  - încheiat cu Petru I cel Mare, țarul Rusiei
  - scopul: lupta comună antiotomană
  - prevederi:
    - recuperarea teritoriilor ocupate de turci
    - protectoratul rusesc
    - garantarea integrității teritoriale a Moldovei (granița pe Nistru)
    - domnia ereditară în familia Cantemir
  - Consecința: campania antiotomană.
- ❖ **Bătălia de la Stănilești, pe malul Prutului (7 – 9 iulie 1711)**
  - între armatele ruse și otomane; de partea Rusiei participă și domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir.
  - Turcii obțin victoria. Ca urmare Dimitrie Cantemir pierde tronul și se refugiază în Rusia. Sunt instaurate domniile fanariote.

III. Statutul politico-juridic al Țărilor Române în Evul Mediu și la începuturile modernității:

Factori:

- cruciada antiotomană
- interesul statelor creștine în zonă
- Țările Române = state tampon

Statutul politico-juridic:

- 1541 - Transilvania - principat autonom sub **suzeranitate otomană**. În 1699 intră sub ocupație habsburgică.
  - Țara Românească și Moldova sub **suzeranitate otomană**: plata tributului în schimbul autonomiei. Țările Române făceau parte din *Casa Păcii*, situată între *Casa Islamului* și *Casa Războiului*.
- **dominația otomană** se agravează treptat:
  - Trecerea de la *regimul tributar* la *regimul vasalic*
  - **Regim tributar**
    - Țara Românească după 1417 / 1420 / 1462
    - Moldova după 1456 / 1484
    - Transilvania după 1541
  - **Regim vasalic** – instaurat în secolul XVI, a însemnat accentuarea dominației otomane și creșterea obligațiilor.
  - Raporturile turco-românești erau reglementate prin acte numite *capitulații* (tratate) și fixate prin *firmane*, porunci și jurăminte verbale.
  - **Obligații:**
    - *haraciul* – sumă de bani – tribut
    - *peșcheșurile* – daruri pentru sultan și dregătorii otomani
    - *mucarerul* – sumă de bani pentru confirmarea domniei
    - obligații de aprovizionare, transport, în muncă, militare
  - politica externă devine subordonată Porții
  - monopolul comercial otoman
  - domnii confirmați de sultan sau numiți direct de acesta
  - domnia lui Mihai Viteazul a determinat reducerea tributului.
  - teritorii ocupate de turci, transformate în raiale, pașalâcuri: Dobrogea, Chilia, Cetatea Albă, Tighina, Brăila, Giurgiu, Turnu, Pașalâcul de la Timișoara (1552 – 1716), Pașalâcul de la Oradea (1660 – 1692)